

R.D. Iacobi Marchantii Vitis Florigera

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

21. bipartita. 1. Pars explicat, quid sit fletus in inferno. 2. quid sit stridor dentium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56381)

De fletu, quarta inferni pœna.

conclusio
ex S.
Aug.
19 Jul. 49.

Concludamus hæc omnia seria admonitione,
quam dat S. Augustinus, explicans illum versum:
Ignis in conspectu eius exardescet. Sic enim ait: Ti-
meamus metum, & non timēbimus. Ignem pa-
lea timet, auro quid facit? Est autem in potestate
quid facias, ne illud, quod & te nolente venturum
est, non correctus experiaris. Si enim possemus fa-
cere, fratres, ut dies iudicii non veniret: puto quod
nec sic erat male vivendum. Si non veniret ignis iu-
dicii Dei, & sola peccatoribus immineret separa-
tio à facie Dei, in quolibet essent affluentia delicia-
rum non videntes à quo creati sunt, & separati ab
illa dulcedine vultus eius, in qualibet æternitate &
impunitate peccati plangere se deberet. Sed quid
loquar, aut quibus loquar? Hæc amantibus pœna
est, non contemnendis. Qui dulcedinem sapientia
& veritatis utunque sentire ceperunt, nove-
runt quod dico, quanta pœna est tantummodo à
facie Dei separari. Qui autem illam dulcedinem
non gustaverunt, si nondum desiderant Dei faciem,
timeant vel ignem. Supplicia terreat, quem præ-
mia non invitant. Vile tibi est, quod Deus pollice-
tur? Contremisce quod minatur. Veniet dulcedo
præsentia: non mutaris, non excitaris non suspiras,
non desideras? Amplexaris peccata tua & delicias
carnis tuæ? Stipulas ad te congeris: veniet ignis;
in conspectu eius exardescet. Non erit ignis iste, sicut
focus tuus, quo tamen si manum mittere cogaris,
facies quicquid volueris is qui hinc minatur. Si tibi
dicat, Scribe contra caput Patris tui, scribe contra
capita filiorum tuorum: si non feceris, manum tuam
mitto in focum tuum. Facies, ne ardeat manus tua,
ne ardeat ad tempus membrum tuum, non semper
in dolore futurum. Minatur ergo inimicus tam le-
ve malum, & facis malum? Minatur Deus æternum
malum, & non facis bonum? Ad malum faciendum
nec minæ te compellere debent, à bono faciendo
nec minæ te tertere debent. Minis enim Dei,
minis æterni ignis prohiberis à malo, invitaris ad
bonum. Unde piger, nisi quia non credis? Executur
ergo unusquisque cor suum, & videat quid ibi si-
des teneat. Si credimus futurum iudicium, fratres,
bene vivamus. Tempus misericordiarum tunc est tem-
pus iudicii tunc erit. Nemo dicet, revoca me ad
priores annos. Pœnitebit & tunc, sed frustra pœni-
tebit. Modo pœniteat, cum fructus est pœnitendi:
modo adhibeatur ad radices arboris cophinus ster-
coris, id est, cordis luctus & lachrymarum, ne ven-
iat ventus, & eradicet. Cum enim eradicaverit,
jam ignis exspectatur. Modo est fracti sunt rami,
possunt rursus inferi. Tunc Omnis arbor, que non
facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mit-
tetur. Hactenus Augustinus diserte & efficaciter.
Quod quidem monitum utinam tenebris à mente
depulsis attendamus, ut non simus amantes,
& de tenebris in tenebras intricabi-
les corrueant.

Luc. 3.

Vitis floriger.

Quarta apud inferos pœna exprimitur per fle-
tum & stridorem dentium. Hoc enim solet
in Evangelio repetitum de inferno & pœnis al-
terius sæculi agitur. Ibi erit fletus, & stridor dentium.
Hoc ut plenius intelligamus, primo nobis gen-
dum est de fletu, deinde de stridore dentium.

Quæritur ergo, an verus fletus, sive lachryma
proprie dictæ, in inferno reperiantur? Respondeo,
communiter Theologorum sententiam non ad-
mittere proprie dictas lachrymas in damnatis, quia
post supremum iudicii diem, nec generatio, nec
corruptio ultra erit: quæ tamen foret, si ibi mate-
rialium lachrymarum resolutio & fluxus admitter-
retur. Deinde, si ibi concedas lachrymas continuas
(quas nonnulli cum Maldonato concedunt) la-
chrymis in æternum fluxuris nec maria sufficerent,
Oceanus innumeris exundarent.

Quod igitur de fletu damnatorum dicitur, intel-
ligit S. Thomas in supplem. q. 97. a. 1. in damnatis
fletum dici secundum quandam capitis & oculo-
rum turbationem & commotionem, non autem se-
cundum lachrymarum resolutionem. Alii vero
Theologi communiter interpretantur, fletum
damnatorum non aliud dici, quam eorum genu-
m, ejulatus, & lamentabiles voces: ita ut ea factu-
ri sint quæ fletentes faciunt, quamvis lachrymas nul-
las fundant. Et hæc est verior sententia, quamvis
auctor libri de triplici habitaculo, qui inscribitur
S. Augustino, tom. 9. admittat oculorum liquefac-
tionem ex calore. Sic enim scribat cap. 2. Principa-
lia duo sunt tormenta in inferno: frigus intolerabile,
& calor ignis. Unde legitur in Evang. Illic erit fletus
& stridor dentium fletus namque & liquefactio oculo-
rum ex calore nascitur. Ac ignis illic ferventissimus,
& intima corporum penetrans, potius vide-
tur desiccaturus & cohibiturus tantillos lachry-
marum humores, quam eliciturus. Quod si dicas
ex fumo lachrymas has concitari: respondeat quo-
que hic Theologi plerique, igni tartareo tribui nõ
verum fumum, sed metaphoricum. Quæ propter
quod in Apocalypsi dicitur de damnatis: fumus tor-
mentorum eorum ascendit in sæcula sæculorum, vo-
lunt intelligi figurate per metonymiam, ita ut ac-
cipiatur effectus pro causa, fumus pro igne. Ratio
est, quia in inferno nihil est corruptibile vel resolu-
bile in fumum, sed omnia constantia sunt & solida,
pura idem numero semperque sibi constantis
ignis sulphureus. Attamen S. Bonaventura verum
ibi fumum admittit cum nonnullis aliis Theologi-
cis, qui dicunt ibi in fumum resolutam materiam sul-
phuris æterni. Accedere huic sententiæ videtur S.
Prosper. lib. 3. de vita contempl. cap. 12. ubi ait:
Barabris fumantis caligine oculos damnatorum ob-
scureti.

B. Macarius videtur dicere in inferno lachry-
mas esse quasi igneas, quæ comburant corpora.

yyy Audi

LECT. 21.
bipartita.
PART. I.
Quid sit fletus in inferno
Matr. 8. 11.
22. 23.
Luc. 13.

An fletus & lachryma proprie dicte in inferno reperiantur.

Diverse Theologorum sententiæ de fletu damnatorum.

Fumus infernalis, qualis dicitur in Apoc. 14. Videri debet in Apoc. 14. Solum in 4. dist. 10. q. unic. a. 4. Bonav. in 4. dist. 50. a. 2. qu. 1.

Audi quod de ipso in Vitis Patrum refertur. Miserrant quondam ad eum viri religiosi, incolæ montis Nitriæ, suppliciter rogantes, quatenus ad ipsos venire dignaretur, & verbo exhortationis sacræ eos pacificare & instruere. Tandem eorum instantibus precibus coactus advenit, cumque essent avidissimi ad excipiendum ex ore eius doctrinæ verbum, expectarentque à tanto viro grandia: Macarius prius copiosis lachrymis quam verbis exorsus est, & hoc unicum verbum protulit: *Ploremus, & fratres! & lachrymas oculi nostri producant, antequam hinc eo migremus, ubi lachrymæ comburunt corpora.* Hoc fuit sermone ipsius exordium, hic finis; nihil ultra dicit, nisi lachrymas profundissimas. Adeo vero efficac fuit hæc brevis exhortatio lachrymis coniuncta, ut omnium animos coacufferit; ita ut singuli lachrymis perfusi in terram se profternerent, dicerentque ei supplices: *Pater Macari, Deum ora pro nobis.*

Si igitur lachrymæ in inferno sunt, certè igneæ sunt; nec quicquam profuit, sed potius obfunt; non refrigerant, sed comburunt; non lavant, sed cruciant; non sedant mororem, sed augent. Nec illic verum esse potest illud Poëtæ:

Sedatur lachrymis, egeriturque dolor.

Lachrymæ hic opportuna sunt, & crebro impetrant quæ possunt; illisq; Dominus solatium promittit, dum dicit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Ibi expectes sunt omnis solatii & mororem ac dolorem adaugent, velut oleum aut butyrum nutrit & adauget flammam. Ergo restè monet B. Macarius stendum hic esse, ut illum extinguamus ignem, & stetum præveniamus æternum.

Matth. 5.

Stic stendum, ut stetum præveniamus æternum. Exempla præ fructuosæ stentium

Similiter etiam docet S. Bernardus, seipsum ad lachrymas prius movens, ut & alios commoneat & commoveat. Sic enim ait Ser. 16. in Cantico, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis lachrymarum fontem, ut præveniam stetibus stetum, & stidorem dentium, ut præveniam pedumque dura vincula, & pondus catenarum prementium, stringentium, urentium, nec consumentium?* Hæc S. Bernardus.

Hoc etiam noverat ille, de quo Climacus in Scala spiritali, gradu 4, ubi dicit se in visitatione Moyses fratrem quendam, culinæ servientem reperisse singulari lachrymarum gratia præditum. A quo cum sedulo sciscitatus fuisset, qua ratione tantum donum adeptus esset, post multam importunitatem tandem hoc responsum ab illo Ecce accepit: *Ego nunquam arbitratus sum in culine ministerium servare hominibus, sed Christo & Apostolo eius, & ex ignis, quem perpetuo cerno conspectu, æterni ignis incendia semper animo verso, qua consideratio aberes ex oculis meis solet elicere lachrymas.*

Hæc ille respondit, multis inductus precibus Climaci, Superioris sui. Sciebat ergo ipse lachrymis extinguendum esse ignem illum æternum, quem menteolvebat; ignem quotidie inspectans oculis propolium.

S. Arsenius, cum teneretur amore beatitudinis lugentium & consolationis promissa, nunquam cessavit lugere seipsum. Quocirca gremio tubercæ pannis, quo abstergeret fluentes conituo lachrymas, & ob multitudinem earum ei excidebant pilis superciliorum. Hæc cum adverteret quidam celebris Monachus, cui nomen Pastor, dixit: *Beatus es qui hic te luvisti; non erit opus lachrymis que illic erunt.* Theophilus etiam Episcopus Alexandrinæ, cum è vita discederet, recordatus Arsenii, dixit: *Beatus es, Arseni, nunquam cessasti huius diei recordari.* Surius in vita Arsenii.

Cæterum hac potissimum de causa flentur re. Carinis prohi in inferno horribiliter, quia hic dum tempus feruere, non severunt suaviter: ibi gemere inconstanter. Prohi flent, quia hic non ingenuerunt utiliter. Agno. bunt, sententia, quam exigua penitentia omnia removere poterant tormenta, tuncque ululabant & penitentibus penitentia inutili, præ angustia spiritus. Tempora hæc quatuor fructus habet, quos ibi non reperit. Penitentia enim hic potest primo purgare peccata: secundo minuere penas peccatis debitas: tertio augere gratiam & merita: quarto gloriam regni acquirere. Ad nihil autem horum ibi prodest penitentia. Non ad purgandum peccata quia propter obstinatum malitiam, emendationi non datur locus. Non ad minuendum penas, quia semper in eodem permanent statu, cum eadem culpa, & sic cum obligatione eadem ad peccatum semper rediivam. Non ad merendum etiam prodest, quia privantur gratia sanctificante, quæ omnis meriti principium & radix est. Denique nec ad gloriam prodest, quia illa gratia & merito dependet; & quia his caret, æternitas est in penis. Quid ergo eis proficit fatari culpam, & cum genu de restari peccata, cum non sit hæc de restatio propter Deum offensum, nec eum voluntate emendandi sit coniuncta? Quæcunque ibi penitentia & peccati de restatio reperitur, non nisi elicitur ob penam quam patiuntur invitæ; & propter obligationem voluntatis (quam mutare non valent in malo confirmati) propolium emendationis non admittit. Si sine penitentia illa penitentia est, novam & recrudescentem jugiter generas angustiam & gemitum.

An non tibi huius rei figura quædam repræsentatur in Adonibescæ captivo? Huius iusto Dei iudicio, talionis penam reddentis, summitates manuum & pedum truncatæ fuerunt itaque adhuc erant ei pedes, sed non ad ambulandum: erant adhuc ei manus, sed non ad operandum. Sane non solo in infructuosa erant ei hæc membra, sed & luvosa, & dolore plena. Quid aliud porro certum in reprobis, iusta divini Numini condemnatione captivis in inferni lugubri carcere? Amputantur certè eis extremitates manuum, pedumque, licet de pedibus, manibusque adhuc quippiam restare videatur. Quænam sunt manus, quibus post peccatum

tum salutem operari valeamus, nisi dolor & detestatio peccati? Qui sunt pedes animæ & voluntatis, nisi ipsiusmet animæ affectus? Relinquuntur ergo reprobus hæc omnia: sed pedes hi, siue affectus, ita sunt deturcati & depravati, ut non possint illis incidere extra hoc ergastulum & carcerem inferni. Dolor quoque, qui eis relinquitur cum detestatione peccati, tanquam manus impotens est, ut non possit salutem meritorie operari. Non ergo deest gemitus & penitentia: sed deest fructus illius & efficacia, ad eripiendum ex lectu & angustia. Ideo ibi iugis erit fletus & stridor dentium. Quia noluerunt flere brevi hoc tempore, ibi flebunt tota æternitate. Quia Christi lachrymas pro ipsis suas noluerunt attendere, (& quidem sanguineas lachrymas quibus poterant peccata abstergere) ideo lachrymas patiuntur igneas, quibus indicibili cruciatu torquebuntur cum ululatu & clamore. Et quia vocem monentium se & à peccatis dehortantium, audire renuerunt, ideo æterno eis compatietur infelicem suam sortem deplorantibus.

Audi ad hanc rem S. Cyrillum Alexandrinum, in orat. de exitu animæ: *Ibi fletus nullo silentio intermissus, & plangit per noctes. Væ, væ, illic æternum. Illic heu me, heu me!* Illic proclamant, & non est qui supplicia ferat: vociferantur, & nemo redimit. Ingemiscunt assidue, nec ullus miseretur. Clamant & profundè, ac nemo sescitatur. Exclamant & plangunt, ac nemo compatitur. Hoc vero addendum, adeo horrificas esse eorum vociferationes, & lamentabiles questus & gestus, ut nec simile quid oculus viderit, aut auris audiverit, aut in cor hominis ascenderit. Concipias licet animo omnes ciulatus hominum in tormentis, aut rugitus leonum, aut lacratu canum, aut ululatus luporum, aut bestiarum quarumlibet clamorosos fremitus, vel quicquid horrorem incutere potest auribus, nihil est comparabile horum ciulatu deperatissimo, quem edent damnati in inferno. Sic & hoc gravissimum erit tormentum ipsismet damnatis, audire tot millionum hominum in carcere illo vastissimo mugitum horrificum in mediis flammis coneternatum. Sic è contra Beatis ecclestis harmonia tot spirituum angelicorum, totque millionum hominum gloriam Dei decantantium, miro erit oblectamento. Propterea namque ab Apostolo dictum est: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quod Deus preparavit diligentibus se.* Quod non solum de fructu interiori, sed & de oblectatione exteriori sensum est.

Quam horribiles sint ciulatus damnatorum.

e. Cor. 2.

PARS II. Quid sit stridor dentium in inferno. Variè

Ed queritur ulterius, an in inferno sit verus furor dentium stridor? Respond. communiorum Theologorum sententiam asserere ibi verum dentium stridorem se periri. Ex variis autem causis oriri potest. Primò quidem oriri potest ex frigore, quod est

antiquis Doctoribus plerique in inferno admittunt, propter illud quod scriptum est: *Ad nimium stridoris calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad infernum in ros peccatum illius.* Sic enim ait Venerab. Beda in inferno 1. illum locum: *Quasi duas gehennas tibi mihi dicere ex frigore videtur, ignis & frigidus, per quas homo impius commutetur.* Forte in ipsa gehenna talis sensuum cruciatu fiet illis, qui in ea torquebuntur, ut nunc quasi ignem ardentem sentiant, nunc nimium algorem incediam; & penali commutatio, nunc frigus, nunc calor fit, ut quasi de loco ad locum transitus estimetur, & forsasse ideo ait Dominus: *Ibi erit fletus & stridor dentium, ut hic stridor dentium de rigore frigoris oritur.* Sic etiam interpretatur illud ipsum ex Iob S. Hieronymus Matth. 10. Hugo Victorinus lib. 4. de Anima, cap. 13. Innocentius III. lib. de contemptu mundi, cap. 8. ubi & in hunc sensum tradit illud: *Dimitte me, ut plangam dolorem meum, autem quam vadam ad terram tenebrosam, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Sic enim in illum locum disserit: *Ordo quidem erit in quantitate peccatorum, ut qui gravius peccaverint, gravius puniantur: sed ordo non est in qualitate rerum, quia de aquis nivium tranfibunt ad calorem nimium, ut subitè contrariorum mutatio graviores inferas cruciatum.*

Itaque, non incommode ex auctoritate multorum Interpretum & Theologorum explicatur supradicta sententia Iob de poena infernali: *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius, ut sit sensus: Postquam è vita excesserit impius (& maxime adulter, de quo ibi specialiter Iob agit) in inferno torqueatur igne & frigore, & peccata eius eum usque ad inferos praeferant, ubi hic crucietur diversis suppliciiis.*

Nonnulli tamen de poenis huius vitæ illud interpretantur, quia præcedit de adultero: *Maledicta sit pars eius in terra, neque ambulet per viam vinearum.* Hoc est, sit maledicta eius hæreditas, & agri, & vineæ, ita ut non habeat vineas per quas ambulet eum læticia, sed omnia quæ possidet, sint infructifera. Deinde sequitur: *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium.* Hoc est hyeme nivibus, æstate caloribus, eius possessiones conterantur & exurantur, ac sine fructu reddantur; ab una denique calamitate in alteram præcipitetur. *Et usque ad inferos peccatum illius, hoc est, poena peccatorum illius continetur tota vita, usque dum descendat ad inferos, æternum ibi cruciandus gravioribus tormentis.*

Secundo, stridor dentium provenire potest ex dolore indicibili capitis, & ipsorummet dentium, gravissimos enim dentium ibi dolores fore, illud persuadet, quod membra singulos suos specialiter sint passura cruciatus. Quapropter qui hic dolorem dentium ad tempus, vel calculi, vel podagræ, vel renum, sine gravissimo clamore ferre nequeunt;

10b. 20.

Iob. 24. Abulensis. Matt. 25. q. 58. Iob. in 4. d. 10. q. unic. a. 4. & alii.

2. Ex indicibili capitis dolore.

unt; videant quomodo in æternum eum sustinere poterunt. Et quidem sicut febricitantes, aut dolorem alium perpetentes, videntur sibi dolorem mitigare aut frangere dentium concussione; ita damnati suos hos cruciatus putabunt mitigare hoc dentium stridore, aut potius augebunt, quia nihil illis vel relaxamenti, vel solatii concedetur.

3. Ex invidia & malignitate. Tertio, Stridor dentium, in illis ex invidia & malignitate oriri potest. Vt enim supra diximus, obicitur eorum conspectui & oculis mentis gloria beatorum, cui malignissime invident, & per illius considerationem torquebuntur. dentibus infrendentes. Ibi consummate adimplebitur illud: *peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabesceat.* Et rursus illud: *Observabis peccator iustum, & stridebit dentibus super eum.* Qui ergo invidia in proximis hic tabesceat & strident, sciant se reproborum consortio adiungendos, quorum mores nunc imitatur.

psal. 111. psal. 36.

4. Ex furore, impatentia & desperatione.

Quarto, Stridor dentium oritur ex furore, impatentia & desperatione. Cogitatione enim æternitatis suppliciorum quibus torqueantur, in rabiem adiguntur & stridorem dentium, blasphemantes contra Deum & cælum, ac contra omnes creaturas. Et hæc erit continua eorum febris, horribilium stridorem corpori animoque incutens tota æternitate. Vltimum enim malorum est desperatio, dum cerè certius agnoscens, nec posse ab his mille annos, nec post millia millium annorum, nec post annos humana vel angelica mente conceptibiles, sibi fore libertatem, vel supplicii ullam mitigationem. Sic & seipsum dentibus discerpere peroptarent si possent; & Deum ipsum, suppliciorum auctorem, ac peccatorum vindicem, sed mors fugiet ab eis mortem desiderantibus, & Deo nihil nocere valentes blasphemis suis, rabidaque malignitate, novo perpetim se cruciabunt furore & stridore. Propterea igitur ibi *jugis fletus & stridor dentium.*

Audi hæc de re quemdam ex antiquis sic de hac re disserentem. Quid stridor dentium, nisi ita furoris & malignitatis indicium? Siquidem nullum erit tormentorum gravius reprobis, quam malicia cordis, & iniquitas præversissima voluntatis. Nimirum sicut patientia omnes sublevar passionibus, sic impatentia quamlibet levis aggravat. Ibi ergo erit fletus, & stridor dentium ex rancore. Alioqui si aquanimiter ferre, si humiliter flere possent, & dicere: *Nos quidem digna factis recipimus; audeo dicere: Ingois ille inextinguibilis tamen exinguetur, nisi ipsa ipsorum indignatione accenderetur.* Hæc Galfridus in allegoriis. Vult autem significare rationem esse vim patientiæ, ut si apud inferos reperiri possent, dolorem vel tollerent, vel minuerent, sed ibi nihil nisi impatentia & furor, stridorque dentium ob desperationem.

Luc. 23.

Hæc igitur omnia de infernalibus pœnis hæcenus propolita ferè cogitanda sunt, & in animum demittenda; nec sine fructu erunt. Hoc frequentissimè monent sancti Patres, atque post alios B. Petrus Damiani serm. 6. de S. Nicolao, ubi sic ait: *Tortus tremo & horreo ad memoriam regionis illius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur, verum qui non moritur, frigus horrendum. Ibi fator intolerabilis obfusca tenebræ, maliciæ percutiones. Illic confusio peccatorum, horribilis factio demonum, inextricabilis multitudine vinculo, ubi fletus & stridor dentium, planctus & gemitus, & alternantia mala impiis sine pietate discernant. Nihil sic valeat ad excitandas volopatum radices, quam istorum memoria. Cur per has imaluitantes nundinas, ut vivens descendas in infernum, & fac sarcinam tuam odium peccati. Hæc ipse.*

Pro conclusione in memoriam revocemus, id quod sibi contigisse scribit S. Teresa in libro vite sue, quem iussu Confessarii sui edidit. Quodam, inquit, die in oratione inveni me nescio quo in statu; eram enim quasi in inferno constituta. Et statim agnovi, Christum mihi velle demonstrare locum ubi peccatis meis promeritum, & mihi præparatum. Hoc quidem ex quo temporis spatio peractum fuit: sed licet in annos plurimos daret mihi Deus vitam, illius haud unquam oblivisci valebam. Ducta fui per longum subterraneum mecum in locum per obscurum, cuius fundus in oculos plane erat & pestilentissimi odoris, plenusque venenatis animalibus me circumdantibus. In locum inter ita ubi angustum coactata sui & oppressa, ut nullis exprimere valeam verbis quid uno perpassa fuim. Nam licet viginti sex annos decessu sum gravissimos passis fuim dolores, & quidem tanos, ut Medici restarentur agrum nullum posse acerbiores pati, in nervorum distentione, convulsione, aliaque torura intolerabili: autamen dolores illi, comparatione illorum quos tunc passus sum, nonnulli umbra dici possunt. Maxime quia & tunc cogitationi continuo occurrebat, cruciatus illos fore sine intermissione, & sine fine. Et hæc quidem sensibus corporis vivacissimè persentire parum miheret, si conferatur eum agonia & angustia, quam animatus patiebatur, mortore indicibili cum desperatione quam interiori oppressa intolerabiliter. Hæc cerè humanis haud possum exprimere verbis. Nam si dixerò me quandam animæ varias in partes distentionem & divulsionem violentissimam perpassisse, nihil dico, Tormentum & cruciatum acerbissimum perpassi quasi ignem intrus depascentem, cum desperatione adeo animum obnubilante, ut nullius unquam futuri solatii spem valerem concipere. Noluit autem Deus ut plura tunc ex inferni supplicii inueneret. Tanta vero spiritus afflictione me confici voluit, ut mihi videret verè inferni tormenta tolerasse, & animo, & corpore. Hoc autem ideo permisit, ut perspicaci oculo contempleret quibus è malis me citius eriperet misericordia. Quocirca asserere audeo nihil esse audire aut cogitare, aut meditari de his suppliciis in comparatione dicæ afflictionis: ita ut mihi videretur tanta hic esse differentia, quanta inter picturam & veritatem. Sic.

trus Damiani serm. 6. de S. Nicolao, ubi sic ait: Tortus tremo & horreo ad memoriam regionis illius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur, verum qui non moritur, frigus horrendum. Ibi fator intolerabilis obfusca tenebræ, maliciæ percutiones. Illic confusio peccatorum, horribilis factio demonum, inextricabilis multitudine vinculo, ubi fletus & stridor dentium, planctus & gemitus, & alternantia mala impiis sine pietate discernant. Nihil sic valeat ad excitandas volopatum radices, quam istorum memoria. Cur per has imaluitantes nundinas, ut vivens descendas in infernum, & fac sarcinam tuam odium peccati. Hæc ipse.

Pro conclusione in memoriam revocemus, id quod sibi contigisse scribit S. Teresa in libro vite sue, quem iussu Confessarii sui edidit. Quodam, inquit, die in oratione inveni me nescio quo in statu; eram enim quasi in inferno constituta. Et statim agnovi, Christum mihi velle demonstrare locum ubi peccatis meis promeritum, & mihi præparatum. Hoc quidem ex quo temporis spatio peractum fuit: sed licet in annos plurimos daret mihi Deus vitam, illius haud unquam oblivisci valebam. Ducta fui per longum subterraneum mecum in locum per obscurum, cuius fundus in oculos plane erat & pestilentissimi odoris, plenusque venenatis animalibus me circumdantibus. In locum inter ita ubi angustum coactata sui & oppressa, ut nullis exprimere valeam verbis quid uno perpassa fuim. Nam licet viginti sex annos decessu sum gravissimos passis fuim dolores, & quidem tanos, ut Medici restarentur agrum nullum posse acerbiores pati, in nervorum distentione, convulsione, aliaque torura intolerabili: autamen dolores illi, comparatione illorum quos tunc passus sum, nonnulli umbra dici possunt. Maxime quia & tunc cogitationi continuo occurrebat, cruciatus illos fore sine intermissione, & sine fine. Et hæc quidem sensibus corporis vivacissimè persentire parum miheret, si conferatur eum agonia & angustia, quam animatus patiebatur, mortore indicibili cum desperatione quam interiori oppressa intolerabiliter. Hæc cerè humanis haud possum exprimere verbis. Nam si dixerò me quandam animæ varias in partes distentionem & divulsionem violentissimam perpassisse, nihil dico, Tormentum & cruciatum acerbissimum perpassi quasi ignem intrus depascentem, cum desperatione adeo animum obnubilante, ut nullius unquam futuri solatii spem valerem concipere. Noluit autem Deus ut plura tunc ex inferni supplicii inueneret. Tanta vero spiritus afflictione me confici voluit, ut mihi videret verè inferni tormenta tolerasse, & animo, & corpore. Hoc autem ideo permisit, ut perspicaci oculo contempleret quibus è malis me citius eriperet misericordia. Quocirca asserere audeo nihil esse audire aut cogitare, aut meditari de his suppliciis in comparatione dicæ afflictionis: ita ut mihi videretur tanta hic esse differentia, quanta inter picturam & veritatem. Sic.

Sic enim ad me rediens obstupui, & nunc adhuc scribens obstupesco (quamvis à sex jam annis hæc contigerint) ut calor mihi naturalis deficiat, quousque reminiscor. Et quidem ubi dolor quispiam vel labor gravissimus subeundus occurrit, mox huius rei memoria subit, & nihil est in consideratione huius rei præterite: solumque dicere exinde, nos sine causa in doloribus aut laboribus conqueri, quia leves sunt. Aggresco itaque magnum Dei hac in re favorem & gratiam; quod ex eo tempore affecerit, ut timore omni abiecto, animum somerem quamcumque occurrente tribulatione. Eique ingentes continuo gratias refero; quod ex horribilis adeo tormentis, illis que æternis, me eripere dignatus sit. Omnia certe mihi exinde facilia videntur, & unius solum momenti in sua duratione, dum contempler quæ ibi passus sum, & quæ æternum perpetienda erant. Æternum igitur sis benedictus, ô Deus meus! qui toties me ab hoc eximisti carcere profero, in quem me prava mea voluntate conduceram. Hæc S. Theresæ.

ex illo advolans avicula post cætum annorum millia, arenulam tolleret, & rursus post interiecta centum annorum millia rediret, & arenulam tolleretsicque deinceps nostraque finirent tandem tormenta post exhaustum illum montem avicula nostro, adhuc spes ea nos lætos faceret, & gratiarum, actiones læti referremus. Verum, ô desperationem! ô insaniam intolerabilem! hæc spes & consolatio denegata est; nec aliud oculis meis nostræ occurrit. *Ihū: hi in supplicium æternum, & illud: Ite male-* Matt. 25, *dicti in ignem æternum.* Hanc maledictionem, hunc ignem, hoc supplicium, hanc infelicem æternitatem avertamus nobis, avertat & ab illo qui est benedictus in sæcula sæculorum.

*Lachrymosa dies illa,
Quæ refurget ex favilla,
Iudicandus homo reus:
Hæc ergo parce Deus,
Pie Iesu Domine,
Dona eis requiem.*

Lib. 23.

Hoc autem adjiciamus, si tanta sanctitatis mulieri infernus erat præparatus, prout ipsa testatur. Quid nos expectare oportet, qui de die in diem impingimus, & in peccatis securi torpemus? *Si in viridi ligno hæc sunt, in arido quid fiet?* Timeat ergo unusquisque, & sibi quousque re præsentet plantam reproborum, ne in illum incidat. Sic autem eos introducit lamentantes Doctor extaticus Dionysius Carthusiensis in Speculo amatorum mundi. *Væ nobis nunc & in perpetuum! Væ quod nati sumus, nec mori valeamus! Væ quia horribiliter torquemur, nec unquam liberabimur! O numquam finem habiturum mortis supplicium! O hinc sine fine, mors gravius omni morte, semper mori, & mori non posse! O lachrymæ! incessanter fluite, oculi plorate; omnia viscera ululate super infelici ab æterno bono separatione, super infelici ab æterno bono separatione, super infelici ad æternas miseras abiegatione! Veniam de tempore inutiliter impetrato vel horula superest, penitentia concessa! Sed quia præclusa est hora salutis, ne gata misericordia, spes ablata, æternus erit plantatus & ululatus, qui non exaudietur. O quam dolemus & affligimur de illo væ æterno! quia quilibet terminus, dummodo finem habet, solatio nobis foret ultra omnia mundi gaudia. Sed, proh dolor! fluxus decem annorum millibus, centum adjiciuntur, & millia, atque post hæc, myriades & miliones annorum, nihilque de penis immineat erit; sed sicut ab initio incipimus tolerare tormenta, & sic sine fine volvetur tormentorum nostrorum rota. O horribilem æternitatem! Si daretur mons quispiam arenosus terram rotam adæquans, & cælum attingens, &*

Hæc conclusio redit ad caput & principium Conclusio.

Profæ; insinuatque diem illam amarum & terribilem resurrectionis & iudicii universalis meritò præveniendam esse lachrymis nunc, ne nos inveniatur ipsa reos, & æternum infelices efficiat, inutilibus lachrymis tunc conficiendo. Certe lachrymosa est dies illa, in qua lugebit omnis creatura super infelicitate reproborum. Cum autem in præcedentibus verbis satis amplè explicaverimus, quomodo viri sancti & penitentes lachrymis duxerint præveniendam illam diem, & id ipsum exemplo suo docuerint; & cum etiam differerimus de inutilitate lachrymarum in illa die lachrymosa, nihil hic adjicimus, aut repetimus, sed hunc tractatum concludendo, vota ad Christum convertimus, & dicimus.

O pie Iesu Domine! cum aridi sumus & exsiccati, cumque nobis desint lachrymæ pietatis ad præveniendam lachrymosam illam diem iudicii terribilis: Tu supplere digneris ex intima pietate tua, & inexhausta bonitate. Offer pro nobis Patri lachrymas quas in hac convalle sudisti, sive in infantia & præsepio, sive super Lazarum in monumento, sive super civitatem in triumpho tuo, sive in passione & crucis patibulo. Effice, ut nobis non sit lachrymosa dies illa, nec inveniamur Rei in illa. Immo etiam respice animas defunctorum, qui penitus torquentur. Purgatoris & ignis ardore. Per lachrymas tuas & sanguinem hunc extingue ardorem, daque eis refrigerium & requiem: hanc, te donante, nostris piis supplicationibus consequantur, & tecum vivant in sæcula sæculorum.